

ПСИХОКУЛЬТУРА ТА ІНТЕРАКЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЕКСПАНСІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АВІАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ

Соціальна реальність ХХІ століття, суперечливість і багатоплановість різних її процесів продукують нове розуміння до теоретичного осмислення проблеми «людського фактора» на теренах українського суспільства, яка може призвести до негативних наслідків у професійній структурі фахівців, які залучені до екстремальних видів діяльності. В результаті неухильного технічного прогресу скоротилася кількість екстремальних інцидентів, викликаних технікою, і, в той же час, пропорційно зросла кількість тих, причиною яких є людина. Це зумовлено цілою низкою професійно-важливих факторів, одними з яких є інтеракція та формування специфічної психокультури професіонала. Активний рівень інтеракції суттєво позначається на успішності виконання працівниками їх професійної діяльності.

Типові труднощі, які виникають у фахівців в процесі їх взаємодії, призводять до негативних наслідків, які ставлять під загрозу не тільки їхнє життя, а й життя інших людей.

Психокультура та інтеракція хоч і виступають феноменами різної спрямованості (психокультура належить більш до внутрішнього світу людини, а інтеракція до зовнішнього) вони є нерозривно пов'язаними категоріями, де центром їх поєднання виступає особистість.

В різні часи різні аспекти проблеми інтеракції привертали увагу багатьох дослідників. Вченими досліджувались моделі соціальної взаємодії (В. Слот, Х. Спанярд), структура та зміст соціальної зрілості (О. Михайлов, В. Радул); професійна та комунікативна взаємодія (І. Бех, С. Демченко, М. Елькін, С. Козак, А. Онкович та ін); соціально-психологічна взаємодія (Л. Лепіхова); життєва взаємодія (І. Єрмаков, Л. Сохань, І. Яшук та ін.); структура соціальної взаємодії (В. Масленников, Т. Новак).

Переважна кількість сучасних публікацій висвітлює аспекти взаємодії у сфері професіоналізації, менеджменту, і, в меншій мірі, в соціальній сфері через інтеракцію. Поки що не

існує єдиної усталеної думки щодо поняття «інтеракція професіоналів авіаційної галузі», в зміст та структуру терміну різні автори вкладають різні сенс та складові; не існує чіткого розмежування семантично близьких та синонімічних категорій. Причому навіть на природу взаємодії немає усталеного погляду, серед дослідників існують певні протиріччя: одні вважають, що взаємодія має фізіологічне походження і на її становлення впливає генетичний фактор (К. Скайє, О. Гиндіна) та інші – що взаємодія має соціальний характер та формується під впливом соціуму (О. Бодальов, Л. Лепіхова, Н. Белоцерковець) [2, с. 129].

Що стосується психокультури, то аналіз літературних джерел показав, що до кінця ХХ століття термін «психокультура» майже не вживався. Вперше згадується в роботах О. Бодальова і М. Обозова у 80-ті роки минулого століття. Психокультура - у розвинутому вигляді це достатньо висока якість самоорганізації та саморегуляції будь-якої життєдіяльності особистості. Психокультура – це сукупність існуючих у індивіда, групи або етносу уявлень про психіку, форми регулювання і розвитку психіки. Отже, носіями, володарями психокультури можуть бути різні суб'єкти: особистість, група (вікова, професійна і ін.), етнос, соціум в цілому. Тобто психокультура може бути як індивідуальною так і груповою, психокультурою етносу, соціуму [1].

Проаналізовані роботи таких науковців, як В. Вундта, С. Кримського, Е. Фромма, А. Швейцера, М. Шелера, К. Юнга та ін., показали, що психокультура згадується в узагальненому вигляді у контексті розгляду колективного несвідомого або духовності народу. Отже, психокультура переважно розглядалася в рамках суспільного буття як психокультура соціуму загалом, етносу зокрема [3, с. 173].

У сферу психокультури входять рівень і форми розвитку психологічної компетенції, рівень практичного використання уявлень про психіку, технологія формування психічних якостей у різних сферах психіки.

В умовах інформаційного суспільства інтерес до вивчення проблеми психокультури та інтеракції у світі сучасних технологій набуває нового характеру. Це пояснюється високим рівнем розвитку інформаційних і комп'ютерних систем нового

тисячоліття, що диктують свої правила розвитку глобалізаційних процесів, сприяючи трансформації у сфері економіки, політики, культури, побуту, суттєво впливаючи не лише на свідомість але й на психіку людини.

Завдяки розвитку інформаційних технологій інтеракція ХХІ ст. набула нового забарвлення. Вона модифікувалася, і дала змогу взаємодіяти одне з одним без безпосереднього контакту. Якщо раніше інтеракція була способом передачі інформації через взаємодію, то зараз вона існує у дещо новому для себе амплуа. За допомогою засобів масової інформації, інтернету здійснюється передача повідомлень, а поняття «взаємозв'язку» набуває штучного характеру [2, с. 130].

Простір інтеракції стає віртуальним, а не матеріальним. Такий простір нездатний давати людям, які взаємодіють, усю гаму почуттів, необхідну для повноцінного психічного розвитку особистості. Людина нового покоління все менше потребує реального світу, вона живе у віртуальній реальності, заводить віртуальних друзів, створює віртуальну особистість. Реальні почуття замінюються квазі-почуттями. Справжнє перетворюється на штучне (стає нереальним представником справжнього). Це середовище, що утворилося між двома суб-особистостями (між внутрішнім мережевим кіборгом і живою людиною), які протиборствують у кожній людині, може призвести до «падіння психокультури».

Трансформуючи соціокультурне середовище, інтеракція ХХІ ст. породжує нові культурні феномени, які змінюють ціннісні орієнтири сучасної людини. Нові явища культури діють на фоні традиційної культури та зумовлюють своєрідність модифікації психокультури інформаційної ери. Всі ці чинники та нові культурні феномени формують нову людину із новою психокультурою – формують психокультуру особистості ХХІ ст.

Особливо важливим є вивчення трансформації та модифікації інтеракції та психокультури в авіаційній галузі, оскільки за останні 20-30 років технічне забезпечення, оснащення повітряних суден розвинулось та ускладнилось настільки, що постає проблема підготовки фахівців нового рівня, що залучені та володіють не тільки навичками керування

літальних апаратів, а також, вміють ефективно взаємодіяти при виконанні завдань та підтримці належного рівня психологічної готовності під час екстремальної ситуації. Це безперервний «штучний» діалог, у процесі якого професіонали спостерігають одне за одним, осмислюють наміри одне одного та реагують на них. Інтерація ХХІ ст. стає одним із показників професіоналізму особисті. Знання й професійні навички фахівця, його вміння спілкуватися у відповідному професійному середовищі забезпечує здатність правильно розуміти поведінку суб'єктів ділового спілкування, під час професійної діяльності, та від якої залежить життя всіх учасників комунікації.

Отже, дослідження інтерації та психокультури в авіаційній галузі, їх трансформація і вплив на професійну діяльність операторів в умовах експансії інформаційних технологій надає обраній проблематиці актуальності.

Найвагомішою проблемою є те, що в умовах експансії інформаційних технологій авіаційна галузь набула нового рівня розвитку. Техніка настільки стала комп'ютеризованою та «розумною», що здатна виконувати безліч задач без залучення пілотів. За таких умов постає питання щодо спроможності пілотів дійсно отримувати навички та досвід пілотування без допомоги комп'ютеризованих технологій. Що стосується розвитку безпілотних літаків, то постає питання підготовки операторів, що керують даними технічними засобами, їх особливості взаємодії один з одним, їх психокультури. Постає питання про зв'язок психокультури та кваліфікованості.

Саме ці особливості, що існують на даний час, зумовлюють зміну та трансформацію як інтерації так і психокультури особистості, залученої до діяльності в складних операторських системах, таких як соціо-технічні системи.

Література

1. Гримак Л. П. Телепсихология: посягательство на экологию психической сферы человека / Л. П. Гримак // Психологический журнал. – М.: Издательство ИП РАН, 1991. – Т.12. – №6. – С. 182 – 184.
2. Новак Т. В. Місце інтерації у контркультурних групах глобалізованого світу / Т. В. Мерщій // Вісник

- Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2013. – №2 (18). – С. 128 – 131.
3. Пономаренко Я. І. Психокультура як чинник формування духовності особистості / Я. І. Пономаренко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2011. – № 1 (13). – С. 173- 175.